

Jenni Alanissi

Honkajoen lomatoimen kehittämistarpeiden selvitys

Opinnäytetyö

Syksy 2011

Maa- ja metsätalouden yksikkö

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Maa- ja metsätalouden yksikkö Ilmajoki

Koulutusohjelma: Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Kotieläintuotanto

Tekijä: Jenni Alanissi

Työn nimi: Honkajoen lomatoimen kehittämistarpeiden selvitys

Ohjaaja: Kimmo Nissinen

Vuosi: 2011 Sivumäärä: 49 Liitteiden lukumäärä: 4

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa, valvoo ja ohjaa maatalouslomitustoimintaa. Maatalousyrittäjien eläkelaitos eli Mela vastaa lomitustoiminnan toimeenpanosta. Melan alaisuudessa toimivat paikallisyksiköt järjestävät lomittajat tiloille. Lomituspalvelua saavat pakollisesti MYEL-vakuutetut maatalousyrittäjät. Maatalousyrittäjät voivat saada vuosilomaa 26 päivää vuodessa, sijaisapua, tuettua maksullista lomitusta ja täysin maksullista lomitusta.

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Honkajoen lomatoimen kehittämistarpeita. Selvitys oli ajankohtainen koska, Honkajoen, Karvian ja Lavian lomatoimistot yhdistyivät vuoden 2011 alussa. Aihe opinnäytetyöhön tuli Honkajoen lomatoimistolta. Tiedonkeräystä varten laadittiin kyselylomake (liite 1). Kohderyhmänä käytettiin yli 20 lypsylehmän maitotiloja. Lomake postitettiin 144:lle uuden lomitusalueen maitotilalle. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, miten organisaatiomuutoksen tiedotus onnistui, tuottajien mielipiteitä lomituspalveluiden järjestämisestä ja selvittää mahdollisia ongelmakohtia. Kerätyt tulokset analysoitiin SPSS-tilasto-ohjelmalla käyttäen ristiintaulukointia, keskiarvoja sekä suoria jakaumia.

Kyselytutkimuksen mukaan lomitusetin käyttö pitäisi saada yleistymään. Lomatoimenohjaajan tavoitettavuuteen toivottiin parannusta varsinkin puhelimitse. Kunnissa, joissa on toimistopäivä joka toinen viikko yhden päivän, toivottiin paikallistoimiston olevan koko päivän auki. Moni vastanneista piti viikonloppupäivästä tärkeänä. Tuottajat olivat myös positiivisella kannalla yhteistapaamisesta lomatoimiston edustajien kanssa kerran vuodessa. Tuottajat olivat varsin tyytyväisiä käyttämiensä lomittajien ammattitaitoon.

Saatujen tulosten mukaan voidaan esimerkiksi tiedottaa tuottajille lomitusetin palveluista ja mahdollisuuksista. Lomatoimistojen yhdistymiset voivat olla kustannustehokkaita, mikäli muistetaan myös lomatoimistoon palkata riittävästi työntekijöitä.

Avainsanat: Lomitus, tiedotus, tavoitettavuus, yhteistyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Ilmajoki school of Agriculture and Forestry

Degree programme: Agriculture and Rural Development

Specialisation: Domestic Animal Management

Author/s: Jenni Alanissi

Title of thesis: Research the development needs of farmer relief services in Honkajoki

Supervisor(s): Kimmo Nissinen

Year: 2011   Number of pages: 49   Number of appendices: 4

The Ministry of Social Affairs and Health manages and supervises farmers' relief in Finland. Farmers' Social Insurance Institution Mela handles the practical implementation of this process. The relief workers are organized by Mela's local units. This service is offered to farmers that are insured with the obligatory MYEL insurance. The farmers are allowed 26 days for holidays, support for sickness allowance, partly paid farmer relief and fully covered farmer relief.

The target of this study was to research the development needs of the farmer relief service in Honkajoki. The topic is very timely due to the recent merger of the farmer relief offices of Honkajoki, Karvia and Lavia which took place at the beginning of the year 2011. The topic was indeed suggested by the Honkajoki office.

A survey form was designed for information gathering (appendix 1). The target of the survey was milk farms with more than 20 dairy cows. The form was sent to 144 farms within the region of the newly merged farmer relief office. The research focused: firstly on finding out how successful the organizational change was communicated, secondly on gathering farmers' opinions on the practical organizing of the farmer relief services and finally on outlining possible problems. All results were analyzed with SPSS data analysis tools using cross-tabulation, averages and normal distributions.

The results of the survey show a need for increasing the use of the Lomitusnet online service. The availability of the service supervisor was seen as a key factor in the survey: especially the ability to reach him/her by phone. The farmers wished that such local offices that currently have office hours only every second day had a daily full day service. Farmers also showed a positive interest in having a yearly meeting with office staff. Farmers were satisfied with the professional skills of the farmer relief workers.

Keywords: Farmer relief, advice, accessibility, co-operation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 LOMITUSPALVELUN JÄRJESTÄMINEN SUOMESSA.....	7
2.1 Lomituspalvelun historia.....	7
2.2 Lomituspalvelun hallinto ja organisaatio nykypäivänä.....	8
2.3 Lomituspalvelun järjestäminen ja eri palvelumuodot.....	9
2.3.1 Vuosiloma.....	10
2.3.2 Sijaisapu.....	11
2.3.3 Maksullinen lomitus.....	14
2.3.4 Lomitus itse järjestettynä.....	15
2.4 Lomitusrengas.....	15
2.5 Tilakohtainen palvelusuunnitelma.....	17
3 HONKAJOEN LOMATOIMI.....	19
3.1 Toimeksiantosopimus.....	21
3.2 Sopimus maatalouslomituksen hallinnon järjestelyistä uudessa organisaatiossa.....	22
4 LOMITUSPALVELUIDEN TOIMIVUUDEN KARTOITUS HONKAJOEN LOMATOIMEN ASIAKASTILOILLA.....	23
4.1 Tutkimuksen tarkoitus, tutkimusmenetelmät ja tietojen analysointi.....	23
4.2 Tulokset ja niiden tulkinta.....	23
4.2.1 Tilan loma-oikeutettujen määrä.....	23
4.2.2 Tuottajien ikäjakauma.....	24
4.2.3 Työterveyshuoltoon ja karjatarkkailuun kuuluminen.....	24
4.2.4 Lypsylehmien lukumäärä.....	25
4.2.5 Tilojen kuuluminen eri meijeriosuuskuntiin.....	26
4.2.6 Tilan laajennussuunnitelmat.....	27
4.2.7 Onko tilalla palkattu ulkopuolista työntekijää tai onko tulevaisuudessa aikomus palkata sellainen?.....	27

4.2.8 Tämän hetkinen maatalouslomittajan tarve ja tarve mahdollisen laajennuksen jälkeen	27
4.2.9 Tarve lomitusrenkaalle	28
4.2.10 Tyytyväisyys maatalouslomittajien ammattitaitoon ja mahdollisia syitä heidän ammattitaidottomuuteen	28
4.2.11 Onko tuotantotiloissa työohjeet ja laatukäsikirja sekä onko niissä mainittu tilan postiosoite, sähköpääkeskuksen sijainti ja päävesisulku?	28
4.2.12 Ovatko tuottajat tyytyväisiä lomatoimiston aukioloaikoihin, soittoaikoihin sekä yleensä tavoitettavuuteen	29
4.2.13 Lomatoimiston päivystysaikojen riittävyys	29
4.2.14 Lomitustarpeen ilmoitus	30
4.2.15 Lomitusnetin käytön yleisyys ja palvelun lisätietojen saannin tarve	30
4.2.16 Halukkuus yhteistapaamiseen lomatoimiston edustajien sekä tuottajien kesken	31
4.2.17 Lomatoimen organisaatiomuutoksen tiedotus	32
4.2.18 Mitä tiedotukselta toivotaan lisää (avoin)	33
4.2.19 Mitä lisätietoja tuottajat haluavat uudelta lomatoimistolta (avoin)....	33
4.2.20 Mitä muuta lomatoimistolta toivotaan tulevaisuudessa (avoin)	33
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	35
LÄHTEET	37
LIITTEET	1

1 JOHDANTO

Teollisessa yhteiskunnassa on myös maatalouden muututtava muun yhteiskunnan mukana. Yksiköt suurenevat, maatalouden työt koneellistuvat entisestään ja vapaa-aikaa on rajallisesti. Niin myös lomatoimistojen yhdistyminen on tätä päivää. Iso osa toiminnoista keskitetään suurempiin yksiköihin, näin säästetään kustannuksissa ja toivotaan niiden toimivan kustannustehokkaammin kuin pienempien yksiköiden. Kunnallinen lomituspalvelu on ainutlaatuinen järjestelmä koko maailmassa. Maatalousyritys tarvitsee tehokasta johtajuutta sekä ajantasalla olevaa yrittäjyyttä pärjätäkseen koko ajan kiristyvässä kilpailussa. Täysipainoinen yrittäjyys vaatii myös vapaa-aikaa ja täyttä irrottautumista tilan töistä, minkä mahdollistaa hyvä ja luotettava lomitustoiminta. Lomituksen onnistumisen takaa ammattitaitoinen ja luotettava lomittaja. Myös hyvä yhteistyö ja yhteydenpito puolin ja toisin maatilaa ja lomatoimiston välillä on olennaista.

Kyselytutkimus tehtiin uudistuneelle Honkajoen lomatoimelle. Tutkimuksella haluttiin selvittää organisaatiomuutoksen kokeneen Honkajoen lomatoimen tiedotuksen onnistumista, maatalousyrittäjien mielipiteitä lomituspalveluiden järjestämisestä sekä selvittää mahdollisia ongelmakohtia. Palautetta toivottiin esimerkiksi tyytyväisyydestä lomatoimiston palvelu- ja aukioloaikoihin, tiedotukseen organisaatiomuutoksesta sekä halua yhteistapaamiseen lomatoimiston edustajien kanssa. Kyselylomakkeella (liite 1) saadut vastaukset analysoitiin SPSS-tilasto-ohjelmalla. Vastusten analysointiin käytettiin ristiintaulukointia, suoria jakaumia sekä keskiarvoja.

Tutkimuksen avulla pyritään parantamaan entisestään lomatoimiston palveluita ja tuomaan esiin mahdollisia epäkohtia tai puutteita. Vastaavia lomatoimiston yhdistymisiä on tehty ainakin Sydän-Savossa sekä Suupohjan alueella.

2 LOMITUSPALVELUN JÄRJESTÄMINEN SUOMESSA

Maatalouslomituspalvelun tarkoitus on mahdollistaa maatalousyrittäjälle vuosittaiset lomat sekä mahdolliset sijaisavut. Maatalouslomituspalveluja voivat käyttää pakollisesti MYEL-vakuutetut eli maatalousyrittäjän työeläkelain mukaan vakuutetut maatalousyrittäjät. Maatalousverotuksen piiriin kuuluvat kotieläintalouden tai kasvinviljelyn harjoittajat voivat saada lomituspalveluja. Jotta maatalousyrittäjä voi hakea lomituspalveluja, hänen tulee osallistua itse säännöllisesti omalla panoksellaan maatalouden töihin. Maatalousyrittäjä voi saada lomituspalveluina vuosilomaa ja sijaisapua sekä tuettua maksullista lomituspalvelua maatalousyrittäjien lomituspalvelulain mukaisesti. Täysin maksullista lomitusta voivat saada kaikki yrittäjät. (Mela, Lyhyesti lomituksesta, [viitattu 11.3.2011].)

2.1 Lomituspalvelun historia

Ennen 1960-lukua maatilayrittäjien lomantarvetta pidettiin varsin vähäisenä, eikä näin ollen katsottu tarpeelliseksi hoitaa lomajärjestelyjä yhteiskunnan toimesta. Yrittäjät saivat itse olla vastuussa mahdollisen vapaa-aikansa järjestämisestä. Lomituspalvelun historia alkaa virallisesti 1970-luvulta. Maatalousyrittäjien eläkelaki (MYEL) tuli voimaan vuoden 1970 alusta, ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki (MATA) tuli voimaan 1982. (Hokkanen 1988, 10–13.) Laki maatalousyrittäjien vuosilomatoiminnan järjestämiseksi tuli voimaan 1.4.1974. Lain valvonta kuului tuolloin sosiaalhallitukselle, joka toimi sosiaali- ja terveysministeriön alaisena instanssina. Maatalousyrittäjien vuosilomalakia ei kuitenkaan sovellettu maatalousyrityksiin, joissa oli yksi tai useampi perheen ulkopuolinen palkattu työntekijä. Tätä lakia sovellettiin kuitenkin poikkeuksena henkilöön, joka maatalousyrityksessä työskenteli yksin tai oli muutoin tässä laissa oikeutettuvuosilomaan, vaikka hänellä olisikin palveluksessaan yksi perheen ulkopuolinen palkattu työntekijä. Lain 3 §:n mukaan vuosilomaa kertyi puoli työpäivää jokaiselta kuukaudelta. (Seppäläinen 2005, 3.)

Lomatoiminnan järjestäminen. Lomatoiminnan järjestämisestä määrittellään valtioneuvoston päätöksessä 5.4.1974 muun muassa, että ensin tulee pyrkiä hyväk-

symään ja osoittamaan kullekin maatalousyrittäjälle yksi lomittaja yhteensä enintään kuudeksi päiväksi. Kuntaan tulee palkata ensisijaisesti tilapäisiä maatalouslomittajia. (Seppäläinen 2005, 4.)

Määräraha. Sosiaalhallitus jakoi valtioneuvoston päätöksen mukaisen määrärahan lääninhallituksille. Rahat oli suhteutettu kyseisellä alueella olevien maidonlähettäjien määrään. Läninhallitus jakoi vuosittain rahasummat edelleen alueensa kunnille. Rahat suunnattiin erikseen vuosiloma- ja sijaisaputoimintaan, sekä lisäksi kustannuksiin, jotka lomituspäalvelun hallinnosta koitui (Seppäläinen 2005, 4–11).

Sijaisaputoiminta. Vuonna 1975 vuosilomatoiminnan rinnalle tuli sijaisaputoiminta. Sijaisapua voitiin antaa maatalousyrittäjille muun muassa sairauden, tapaturman, synnytyksen tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi. Sijaisavun edellytyksenä oli lääkärintodistus, ja sitä voitiin antaa enintään seitsemän vuorokautta ja tilapäisissä tapauksissa enintään kolme vuorokautta. (Seppäläinen 2005, 10.)

Pienyrittäjien vuosilomarahalaki. Pienyrittäjien vuosilomarahalatoiminnasta tuli laki voimaan lomakaudella 1976–1977. Maatalousyrittäjä oli oikeutettu lomarahaan, mikäli hänellä oli Yel-vakuutus (yrittäjien eläkelain mukainen vakuutus). Vuosilomarahalatoiminta kuitenkin lakkautettiin vuonna 1995. (Seppäläinen 2005, 11–12.)

Lomittajan järjestäminen. Lomittajatoiminnan alussa maatalousyrittäjä hankki itse ensisijaisesti lomittajan tilalleen maatalousyrittäjien lomalain mukaisesti. Kunnan hankkima lomittaja oli viimeinen vaihtoehto. Kunnan lomittajat olivat alkuajoina tuntipalkkaisia. (Seppäläinen 2005, 13–14.)

2.2 Lomituspäalvelun hallinto ja organisaatio nykypäivänä

Sosiaali- ja terveysministeriö on ylin instanssi, joka vastaa lomituspäalveluiden johdosta, ohjauksesta ja valvonnasta. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) on vastuussa valtakunnallisesti lomituspäalveluiden toimeenpanosta. Mela tekee kuntien kanssa toimeksiantosopimukset paikallishallinnon järjestämisestä ja on näin vastuussa siitä. Monilla kunnilla on järjestettävänään oman kunnan lisäksi yhden tai useamman muunkin kunnan lomituspäalvelu. Paikallisyksiköiksi kutsutaan näitä alueita,

joilla on hoidettavanaan yhden tai useamman muun kunnan muodostamat alueet. Maatalousyrittäjien lomitustoiminta rahoitetaan valtion varoista. Maatalousyrittäjät osallistuvat kustannuksiin sijaisavun ja maksullisen lomituksen maksujen myötä. (Lomituksen hallinto, Mela, [viitattu 12.3.2011].) Tämänhetkiset, lomitustoimintaa koskevat Lomituspalvelulaki ja –asetus ovat tulleet voimaan 1.1.2008. Maatalouslomitusta ohjaa muun muassa seuraavat lait: työturvallisuuslaki (738/2002), työso-
pimuslaki (55/2001), rikoslaki (Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoimin-
nassa 1061/1978), johon kuuluu muun muassa yrityssalaisuus, julkisuuslaki (Laki
viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999), johon esimerkiksi salassapito-
velvollisuus kuuluu ja perustuslaki (731/1999), joka suojelee kansalaisten yksityis-
elämää sekä henkilötietoja.

2.3 Lomituspalvelun järjestäminen ja eri palvelumuodot

Kunta tai kaupunki on lomittajan työnantaja. Lomatoimiston organisoimia lomitus-
palveluita käyttävä tuottaja on palvelunsaaja. Työnantaja on viime kädessä vas-
tuussa lomittajasta ja hänen tekemästään työstä. Tuottaja ei ole korvausvelvolli-
nen työtapaturman sattuessa, mikäli tuotantotilat ovat turvalliset ja mahdolliset
vuosittaisilla tarkastuskäynneillä havaitut puutteet työturvallisuuden takaamiseksi
on korjattu. Työnantajan ollessa kolmas taho tuottaja ei voi teettää töitä lomittajalla
mielin määrin, eikä varsinkaan ylitöitä tai vaaralliseksi todettuja töitä. Tila ja lomit-
taja eivät voi myös sopia keskenään työpäivistä tai -ajoista. Lomittajan työnkuvaan
kuuluu tehdä päivittäiset pakolliset työt lukuun ottamatta pidempiä sijaisapuja, joi-
den työnkuva voi olla hieman laajempi.

Maatalousyrittäjät ja heidän perheenjäsenensä kuuluvat lomituspalvelujen piiriin,
mikäli heillä on maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) mukainen pakollinen vakuu-
tus tai vakuutushakemus vireillä Melassa. Lomituspalveluja on mahdollista saada
vain maatalouden tuloverolain piiriin kuuluvan kotieläintalouden ja kasvinviljelyn
harjoittamista varten. Jotta maatalousyrittäjä voi hakea lomituspalveluja, tulee hä-
nen itse osallistua säännöllisesti omalla tehtäväosuudellaan maatalouden töihin.
(Kenelle, Mela, [viitattu 12.3.2011].)

Kotieläimiä pitävät maatalousyrittäjät voivat käyttää lomituspalveluja laajimmillaan, koska tuotantoeläimet vaativat päivittäin ruokinnan ja hoidon. Tästä syystä työstä irrottautuminen on yrittäjälle myös vaikeampaa. Työn sitovan luonteen helpottamiseksi maatalousyrittäjä voi saada vuosilomaa, sijaisapua ja maksullista lomituspua. Vuosiloman saamiseksi maatalousyrittäjällä tulee olla kotieläimiä vähintään neljä kotieläinyksikköä (liite 2), ja hänen tulee olla päätoiminen maatalousyrittäjä. Vuosilomaoikeutta ei ole maatalousyrittäjällä, joka harjoittaa vain kasvinviljelystä. Kasvinviljelijöillä, sivutoimisilla viljelijöillä tai tiloilla, joilla on eläinyksiköitä vähemmän kuin neljä voi olla joissakin tapauksissa sijaisapuoikeus ilman vuosilomaoikeutta. Sijaisapua on mahdollista saada, vaikka tilalla ei olisi ainuttakaan kotieläintä. (Kenelle, Mela, [viitattu 12.3.2011].)

Sijaisapua voivat saada myös poronhoitajat, jotka sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden johdosta järjestävät itselleen sijaisapua poronhoitotöihin. Poronhoitajien sijaisapukokeilu on alkanut vuoden 2010 alusta. Lomituspalvelujen ulkopuolelle jäävät kalastajat, joilla ei ole sijaisapu- ja vuosilomaoikeutta. Myös vapaaehtoisesti vakuutetut henkilöt, täyttä työkyvyttömyyseläkettä, vanhuuseläkettä tai työttömyyseläkettä saavat eivät ole oikeutettuja lomituspalveluihin. Lomituspalveluiden käytön estää myös sukupolvenvaihdoseläke sekä luopumistuki. Mikäli henkilön, joka on uinuvalla luopumistuella, pakollinen vakuutus jatkuu perheenjäsenen MYEL-vakuutuksena, hänellä voi olla oikeus lomituspalveluihin. Henkilöllä, jonka pakollinen vakuutus koostuu omistamansa metsän pinta-alasta, ei ole oikeus saada vuosilomaa tai sijaisapua. (Kenelle, Mela, [viitattu 12.3.2011].)

2.3.1 Vuosiloma

Maatalousyrittäjät, jotka pitävät tuotantoeläimiä, voivat saada vuosilomaa kalenterivuodessa 26 päivää. Vuosilomaoikeus on henkilökohtainen, minkä saamisen ehtoina ovat pakollinen MYEL-vakuutus ja maatalouden päätoiminen harjoittaminen. Kotieläintalouden tulee kuulua maatilatalouden tuloverolain piiriin ja tilalla on oltava tuotantoeläimiä 4 eläinyksikköä (liite 2). (Vuosiloma, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Jos aloittava maatalousyrittäjä haluaa ensimmäisen vuosilomansa ensimmäisenä yrittäjävuotenaan, hänellä on lomaoikeus vain, jos hänen MYEL-vakuutuksensa on

voimassa 1.1. lukien. Tilan jatkajan on mahdollista saada lomaoikeus jo ensimmäisenä vuotenaan enintään kuitenkin yhteensä 26 päivää, jos luopujat siirtävät käyttämättä jääneet lomansa tilan uudelle viljelijälle. (Vuosiloma, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Vain päätoimiset kotieläintalouden harjoittajat ovat oikeutettuja vuosilomaan, jotka omalla tehtäväosuudellaan osallistuvat tilan töihin. Henkilön vuosilomaoikeutta ei vie tilalta käsin harjoitettu yritystoiminta, mikään maatalouteen liittyvä tilan ulkopuolinen yritystoiminta tai opiskelu. Niin sanotun työaikavertailun avulla määritellään henkilön päätoimisuus, mikäli hakija harjoittaa tilan ulkopuolella Yrittäjien eläkelain YEL-vakuutuksen alaista yritystoimintaa tai hänellä on työ- tai virkasuhde. Maatalousyrittäjällä on vuosilomaoikeus, jos hänen maatalouteen käyttämänsä työaika tilalla on vähintään yhtä suuri kuin muuhun työhön käyttämänsä aika. (Vuosiloma, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Vuosiloma, 26 päivää, on henkilökohtainen, eikä sitä voi siirtää toisen käytettäväksi. Jos tila käyttää kunnan lomittajia, on kaikkien yrittäjien pidettävä vuosilomastaan samanaikaisesti 16 päivää, jos lomitusta voidaan hoitaa yhden kokoaikaisen lomittajan työpanoksella. Vuosilomaan saa sisältyä enintään kolme sunnuntaita tai pyhäpäivää, jos kunta järjestää lomitusta. Jos maatalousyrittäjä saa täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruista kuntoutustukea, hänellä ei ole vuosilomaoikeutta sinä aikana. Vuosilomaoikeus ei myöskään koske henkilöä, joka saa toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai työttömyyseläkettä. Yrittäjän vuosilomaoikeus päättyy myös vanhuuseläkkeen alkamiseen. (Vuosiloma, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

2.3.2 Sijaisapu

Sijaisapua voidaan myöntää, jos maatalousyrittäjä on väliaikaisesti estynyt hoitamaan työtään. Kaikki henkilöt, jotka työskentelevät tilalla säännöllisesti ja ovat pakollisesti MYEL-vakuutettuja, kuuluvat sijaisavun piiriin. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].) Sijaisapu on maksullista lomitusta. Siitä peritään tuntimaksu, joka on yksi euro + 1/5 000 sijaisavun alkamisvuoden alussa tilan voimassaolevasta MYEL-työtulosta. Jos vakuutetulla henkilöllä ei ole MYEL-vakuutus voimassa, si-

jaisapumaksun perusteena käytetään viimeksi voimassa ollutta MYEL-työtuloa korjattuna kyseisen vuoden indeksiin. Kaikki lomituksesta koituvat maksut ovat vähennyskelpoisia verotuksessa. (Sijaisapumaksu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Sijaisavun saannin edellytys on maatalousyrittäjän merkittävä työpanos tilan töissä sekä sijaisavun tarve. Tämä tarkoittaa, että töitä ei pystytä hoitamaan yrityksen sisäisin järjestelyin. Sijaisapulomittajana voi toimia perheenjäsen, mikäli tällä ei itsellään ole sijaisapuoikeutta kyseiselle tilalle. Jos taas oman perheen jäsen osallistuu tilan työhön omalla työosuudellaan, hänet luetaan tilan työvoimaan. Tässä tapauksessa voidaan todeta, että tarvetta sijaisapuun ei ole, vaan tilan väki pystyy hoitamaan päivittäiset työt omia töitään väliaikaisesti jakamalla ja järjestämällä. Sijaisavun saamista ei estä tilan ulkopuolinen ansiotyö, mikäli yrittäjän tehtäväosuus on tilan töistä huomattava tai työtehtävää ei voida siirtää myöhemmin tehtäväksi. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Sijaisavun syy on aina oltava tilapäinen. Sijaisapua ei myönnetä, jos maatalousyrittäjä ei todennäköisesti pysty enää sairausloman tai kuntoutuksen jälkeen hoitamaan työtään maatalousyrittäjänä. Sijaisapuoikeus päättyy vanhuuseläkkeeseen. Sijaisapuoikeus päättyy myös, mikäli maatalousyrittäjälle myönnetään täysi työkyvyttömyyseläke toistaiseksi tai työttömyyseläke. Sijaisapuperusteet ovat sijaisavun saannin edellytys. Sijaisapua on eniten käytetty sairaustapauksiin, tapaturmien aiheuttamiin työkyvyttömyyksiin sekä perhevapaisiin. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Sairauden tai tapaturman aiheuttama työkyvyttömyys. Sijaisapua voidaan myöntää ilman lääkärintodistusta enintään seitsemäksi päiväksi. Lääkärin määräämänä sijaisapua voidaan myöntää pidemmäksi aikaa. Sijaisapua saa enintään 300 päivää, mikäli työkyvyttömyys on jatkunut yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Kuntoutustuki ja kuntoutus sekä työkykyä ylläpitävä toiminta. Sijaisapua voi saada kuntoutustuen aikana. Sijaisapulomituksen voi saada, mikäli maatalousyrittäjä pystyy todennäköisesti myöhemmin jatkamaan niitä työtehtäviään, joihin hän kuntoutustuen aikana saa sijaisapua. Henkilö on oikeutettu sijaisapuun lääkärin määräämän tai lakisääteisen kuntoutuksen ajaksi. Tässä tapauksessa kuntoutus

ei saa kohdistua samaan aikaan maatalousyrittäjän työkyvyttömyysajan kanssa. Kuntoutus voi olla joko ennaltaehkäisevää toimintaa, joka tähtää työkyvyn säilymiseen jatkossa, tai sitten toimintaa, jonka avulla pyritään palauttamaan työkyvyn menetys. Kuntoutusmuodot voivat olla lääkinnällisiä, ammatillisia tai sosiaalisia. Sijaisapua voidaan myöntää myös työterveyshuollon järjestämän työkykyä ylläpitävän toiminnan (Tyky) ajaksi. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Raskaus ja synnytys sekä isyysloma. Maatalousyrittäjä on oikeutettu sijaisapuun raskauden ja synnytyksen vuoksi enintään ajalle, jolle hänelle on myönnetty Kelan äitiyspäiväraha tai vanhempainraha. Sijaisapumaksusta vähennetään 50 prosenttia äitiysrahakaudella. Isälle voidaan myöntää sijaisapua lapsen syntymän johdosta ajalle, jolta Kela maksaa isyysrahaa. Sijaisapupäiviksi lasketaan myös pyhäpäivät, vaikka Kela ei niiltä maksa päivärahaa.

Alaikäisen lapsen hoito, sairastuminen tai kuntoutus. Otto- ja alle kolmevuotiaan lapsen hoito sekä alle 10-vuotiaan lapsen sairastuminen ja alle 16-vuotiaan lapsen sairaanhoito tai kuntoutus. Sijaisapua voi ottolapsen hoitoa varten saada enintään yhtä kauan kuin Kela maksaa vanhempainrahaa. Maatalousyrittäjälle, joka on oikeutettu vuosilomaan, voidaan myöntää sijaisapua, jotta hän voisi itse hoitaa alle kolmevuotiasta lastaan kotona. Sijaisapua voi saada äkillisesti sairastuneen alle 10-vuotiaan lapsen hoitoon enintään seitsemän vuorokautta sairautta kohden. Maatalousyrittäjä voi hakea sijaisapulomitusta sille ajalle, jolta Kela maksaa erityishoitorahaa alle 16-vuotiaan lapsen erikoissairaanhoidosta tai kuntoutuksesta. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Aikuiskoulutus. Koulutukseen voi hakea sijaisapua enintään 15 vuorokautta vuodessa. Yli meneviltä käytetyiltä vuorokausilta peritään 50 prosentilla korotettu sijaisapumaksu. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Varusmies- ja siviilipalvelus sekä kertausharjoitukset kuuluvat sijaisavun perusteisiin. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Tuottajajärjestön kokoukset. Sijaisapua voi saada enintään kokouksen tai siihen liittyvien matkojen ajaksi. Näitä kokouksia voivat olla tuottajajärjestön maakunnallinen, valtakunnallinen tai kansainvälinen luottamuselinten kokous tai Maitovaltuus-

kunnan kokous. Tästä sijaisavusta peritään tuetun maksullisen lomituksen suuruisen maksu. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Lähiomaisen kuolema tai hautajaiset. Maatalousyrittäjä on oikeutettu sijaisapuun läheisen kuoleman vuoksi yhdeksi päiväksi sekä hautajaispäiväksi. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Yritystoiminnan jatkaminen tai siitä luopuminen. Sijaisapua voi saada yritystoiminnan jatkamisen tai luopumisen aiheuttamien järjestelyiden vuoksi silloin, kun maatalousyrittäjälle on myönnetty täysi työkyvyttömyyseläke tai osatyökyvyttömyyseläke tai kun sijaisavun tarve johtuu sijaisapuun oikeutetun henkilön kuolemasta. Tästä sijaisaputoiminnasta peritään sama maksu kuin tuetusta maksullisesta lomituksesta. (Sijaisapu, Mela, [viitattu 14.3.2011].)

Muu syy. Sijaisapua on mahdollista saada myös muun edellisiin verrattavan tilapäisen syyn vuoksi. Kuten maatalousyrittäjän omiin häihin ja omiin 50- ja 60-vuotispäiviin. (Sijaisapuperusteet, Mela [viitattu 14.3.2011].)

2.3.3 Maksullinen lomitus

Vuosiloma- ja sijaisaputoiminnan lisäksi maatalousyrittäjällä on mahdollisuus saada maksullista lomituspalvelua myös muihin kuin maatalousyrittäjän toimintaan liittyviin töihin. Lisätunteja voi käyttää jatkeena lomittajan työpäivälle tai esimerkiksi kiireapuna. Lomittajalla ei saa teettää töitä, joihin hänen ammattitaitonsa on riittämätön, eikä myöskään töitä, jotka ovat työturvallisuuden kannalta vaarallisia. (Maksullinen lomitus, Mela, [viitattu 15.3.2011].)

Maatalousyrittäjillä, jotka ovat oikeutettuja vuosilomaan, on mahdollisuus saada tuettua maksullista lomittajapalvelua 120 h vuodessa. Maksun määrä on sidottu lomittajien palkkatasoon, mikä vastaa noin puolta lomittajan peruspalkasta. Tuetun maksullisen lomituksen tuntihinta on 10,59 €/h. (Yleistietoa lomituksesta, Honkajoen kunta, [viitattu 2.8.2011].) Lomittajan peruspalkka KVTES:n mukaan on 2046 €/kk (Kokoaikaisten palkansaajien lukumäärät ja kokonaisansiot kuukaudessa ammattiluokituksen, työnantajan ja sukupuolen mukaan vuonna 2009, Tilastokeskus [viitattu 2.8.2011]). Maksullisen lomituksen edellytys on, että paikallisyksiköllä

on vakinaisia lomittajia vapaana, tai sitten käytettävissä on lomituspalveluyrittäjiä (Maksullinen lomitus, Mela, [viitattu 15.3.2011]).

Maatalousyrittäjät, jotka järjestävät lomituksensa itse, ovat oikeutettuja saamaan myös maksullista lomituspalvelua. Lomittaja voi olla paikallisyksikön palveluksessa oleva lomittaja, ammatinharjoittaja tai lomittajayrittäjä. Maksullista lomituspalvelua on mahdollista saada kaikkina viikonpäivinä, myös pyhäpäivinä. Ylityötä ei saa lomittajalla teettää. Täysin maksullisiin lomituspalveluihin ovat oikeutettuja myös muutkin kuin lomituspalveluihin oikeutetut maatalousyrittäjät. Paikallisyksikkö voi myydä tällaista lomituspalvelua joko tavallisena lomituksena tai kiireapuna. (Maksullinen lomitus, Mela, [viitattu 15.3.2011].)

2.3.4 Lomitus itse järjestettynä

Maatalousyrittäjällä on mahdollisuus järjestää lomitus myös itse. Hän hoitaa itselleen haluamansa lomittajan, joka voi olla lomituspalveluja tuottavasta yrityksestä, itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva lomittaja, tai yrittäjä voi solmia työsuhteen lomittajan kanssa. Lomittajana ei kuitenkaan voi toimia henkilö, joka työskentelee vuosilomaan oikeutettuna samalla tilalla. Maatalousyrittäjä saa maatalouslomittajan palkkaamisesta korvauksen paikallisyksiköltä. Itse järjestetyssä lomituksessa maatalousyrittäjä voi pitää lomansa silloin, kun se itselle parhaiten sopii eikä lomaan sisällytettyjen pyhäpäivien määrää ole rajoitettu. Yrittäjällä on myös mahdollisuus vaihtaa vuosilomansa ajankohtaa kalenterivuoden aikana. (Itse järjestetty lomitus, Mela, [viitattu 15.3.2011].)

2.4 Lomitusrengas

Lomituspalvelujen järjestämisessä pidetään yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona lomitusrengasta. Esimerkkinä lomitusrengaan muodostamisesta voisi olla rengaan muodostaminen samaa tuotantosuuntaa edustavien tilojen välille, mikäli se nähdään sopivaksi. On myös mahdollista perustaa rengas tiettyyn kylään. Lomitusrengassa päätäntävaltaa käyttää lomituspalveluyksikön vastuhenkilö, ja näin ollen rengaan lomittaja on työsuhteessa paikallisyksikköön. Lomitusrengaan voi

kuitenkin järjestää myös itse järjestettyä lomitusta käyttäen. Tässä tilanteessa lomitusrankaan tavat toimia ovat erilaiset kuin paikallisyksikön järjestämässä lomitusrankaassa. (Lahin & Mäkelä 2000, 5.) Renkaassa olevien yrittäjien lukumäärä pyritään pitämään sellaisena, että renkaassa työskentelevät maatalouslomittajat pystyvät joustavasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla suoriutumaan työtehtävistään. Maatalouslomitussääntöä sekä muita lomituspalveluja koskevia päätöksiä, määräyksiä sekä ohjeita sovelletaan lomitusrankaan ja lomahallinnon välisessä yhteistyössä. (Tuttu lomittaja tutulla tilalla, Mela 2002, 4.)

Toiminta lomitusrankaassa perustuu vapaaehtoisuuteen. Jokainen renkaan piirissä oleva henkilö on omasta halustaan mukana vaikuttamassa lomituksen parhaaseen mahdolliseen onnistumiseen ja sujumiseen. Lomitusrankaan tärkeimmiksi osatekijöiksi muodostuvat luottamus, avoimuus ja ammattitaito unohtamatta olosuhteita, jotka ovat lomittajalle entuudestaan tuttuja. Lomitusrankaan edellytys on jatkuvuus. Näin ei tule tilanteita, joissa tilat vaihtuisivat nopeasti lyhyissä jaksoissa. (Lahin & Mäkelä, 2000, 5.)

Edellytyksenä lomitusrankaan onnistumiselle on, että renkaalla on toimintaperiaatteet, jotka on yksimielisesti hyväksytty maatalousyrittäjien, maatalouslomittajien sekä lomahallinnon kesken. Toimintaperiaatteita voidaan soveltaa ja muuntaa lomituspalveluja ja maatalouslomittajia koskevien säännösten ja määräysten rajoissa. On muistettava kuitenkin se, että toiminnan on oltava joustavaa, ja tilanteen muuttuessa sääntöihin on voitava tehdä muutoksia. (Tuttu lomittaja tutulla tilalla, Mela 2002, 10.) Lomitusrankaan toimintaa voidaan laajentaa tekemällä toimintasuunnitelma lomittajan työolosuhteisiin ja lomituksen laadun parantamiseen liittyviä asioita varten. Kehittämistoimet kuuluvat kaikille renkaassa oleville osapuolille ja koskevat kaikkien niiden henkilöiden toimintaa. Kehittämistoimien toteuttamisjärjestys riippuu jäsenten tarpeista. Esimerkiksi: ensin tilan työolosuhteet, toiseksi palaute lomituksesta, kolmanneksi lomittajan koulutussuunnitelma, neljänneksi henkilökohtaiset suojaimet, viidenneksi työajan mitoitus, kuudenneksi virkistys ja seitsemänneksi yhteistyö. (Lahin & Mäkelä 2000, 5.)

Lomitusrankaan etuja paikallisyksikön kannalta voivat olla muun muassa

- tehostettu lomituspalveluiden järjestäminen

- lomitushallinnon, maatalousyrittäjien ja maatalouslomittajien välisen yhteistyön kehittäminen sekä
- maatalouslomittajien tehostettu koulutus.

Maatalousyrittäjien kannalta,

- maatalouslomittajan saannin helpottuminen vuosiloman tai sijaisavun ajaksi
- yrittäjien omatoimisuus korostuu
- loman ajaksi töihin saadaan tilan askareisiin perehtynyt ja koulutettu lomittaja
- toiminta lisää yhteistyötä ja luottamusta yrittäjien ja lomittajien välillä sekä yrittäjien mahdollisuuksia todellisuudessa irrottautua tilalta.

Maatalouslomittajan kannalta toiminta

- lisää työn mielekkyyttä sekä vähentää työn rasittavuutta
- luottamus sekä ammatin arvostus kasvaa
- mahdollistaa omassa renkaassa ammattitaidon kehittymisen tilojen työtehtävissä
- lisää työturvallisuutta ja työvarmuutta tutussa työympäristössä. (Tuttu lomittaja tutulla tilalla, Mela 2002, 9.)

2.5 Tilakohtainen palvelusuunnitelma

Vuoden 2011 alusta lähtien ryhdyttiin kokoamaan tilakohtaista palvelusuunnitelmaa. Lomitushallinnon ja maatalousyrittäjän tavoitteet lomituksen onnistumisen takaamiseksi kootaan lomitusta käyttävän tilan palvelusuunnitelmaan. Palvelusuunnitelma sisällytetään lomituspäätöslakiin ja näin ollen se koskee jokaista lomituspäätöstä käyttävää maatilaa. Suunnitelmaan kirjataan maatalouslomittajan työtehtävät sekä tilalla vaadittava osaaminen. Lomittajalle suunnitellaan lisäperehdytystä, mikäli se katsotaan aiheelliseksi. Lisäperehdytys on tarpeen erityisesti yhden maatalousyrittäjän tiloilla tai kun yrittäjät pitävät lomansa yhtäaikaisesti. Palvelusuunnitelman tavoitteena on lisätä suunnitelmallisuutta ja luottamusta lomitushallinnon ja maatalousyrittäjien välille lomituksen järjestämiseen liittyvissä asioissa.

Ennen kaikkea kuitenkin tavoitteena on parantaa lomituksen laatua. On tärkeää, että yrittäjä perheineen voi huoletta poistua tilalta murehtimatta sitä, ovatko eläimet, koneet ja laitteet kunnossa, kun he palaavat lomalta. (Palvelusuunnitelma, Mela, [viitattu 15.3.2011].)

Mikäli maatala käyttää paikallisyksikön järjestämiä lomituspalveluja, tekee lomitushallinto palvelusuunnitelman tilakäynnin yhteydessä maatalousyrittäjän kanssa (Palvelusuunnitelma, Mela, [viitattu 15.3.2011]). Palvelusuunnitelmat on tarkoitus tehdä kaikille lomitustiloille vuoteen 2013 mennessä (Viitala 2010, 9). Suunnitelma tehdään joka kolmas vuosi kaikille lomituspalveluja käyttäville tiloille. Itse järjestettyä lomitusta käyttävien tilojen suunnitelma on hieman suppeampi. Mikäli tilan palveluntarpeessa tai olosuhteessa tapahtuu muutoksia, palvelusuunnitelma on tarkastettava maatalousyrittäjän tai paikallisyksikön aloitteesta. (Palvelusuunnitelma, Mela, [viitattu 15.3.2011].)

Lomitushallinto kohtaa työssään lukuisia haasteita palvellessaan alueensa kaikkia maatalousyrittäjiä tasavertaisesti. Ja näin palvelusuunnitelman käyttöönoton toivotaan lisäävän yhteisymmärrystä yrittäjien keskuudessa. (Palvelusuunnitelma, Mela [viitattu 15.3.2011].)

3 HONKAJOEN LOMATOIMI

Honkajoen lomatoimeen yhdistyi 1.1.2004 Kankaanpään kaupunki sekä Jämijärven ja Siikaisten kunnat. Honkajoen lomatoimen uutta organisaatiota koskevat sopimukset ovat 9.2.2010 tehty toimeksiantosopimus (Toimeksiantosopimus 2010) ja 14.10.2010 tehty sopimus maatalouslomituksen hallinnon järjestelyistä (Sopimus maatalouslomituksen hallinnon järjestelyistä uudessa organisaatiossa 2010). Sopimukset astuivat voimaan 1.1.2011 (Lomatoimi, Honkajoen kunta, [viitattu 28.3.2011].).

Uuden Honkajoen paikallisyksikön alueella toimii 121 vakituista maatalouslomittajaa sekä lisäksi määräaikaisia ja muutamia kymmeniä tuntipalkkaisia maatalouslomittajia. Lomituksia kirjattiin vuonna 2009 13 808 päivää. Lomatoimi toimii Honkajoen kunnanhallituksen alaisena. Maatalouslomitus ei kuulu kunnan peruspalveluihin, vaan se on annettu kunnalle toimeksi. (Lomatoimi, Honkajoen kunta, [viitattu 28.3.2011].)

Honkajoen lomituspalvelujohtaja Sirpa Poikelispää teki johtamisen erikoisammattitutkinnon lopputyönään selvityksen organisaatiomuutoksen kulusta. Mela ilmoitti vuonna 2009 tarpeesta järjestää paikallisyksiköt uudelleen Euran, Honkajoen, Huittisten, Karvian ja Lavian paikallisyksiköiden alueilla. Yhdistymisten avulla tavoite on turvata vähintään nykyinen palvelutaso tulevaisuudessa sekä vastata tuleviin palveluiden kehittämistarpeisiin. Satakuntaan saatiin yhdistymisen johdosta kaksi paikallisyksikköä: Honkajoki ja Huittinen. Yhdistymisen jälkeen Honkajoen paikallisyksikön alueella on 847 palvelun käyttäjää, 34 069 lomituspäivää, 138 maatalouslomittajaa sekä 11 hallintohenkilöä. Melan tarkoitus oli yhdistää paikallisyksiköitä niin, että 69 paikallisyksiköstä 47 olisi toimivia vuoden 2011 alussa, siinä hyvin onnistuen. (Yhteystiedot, Mela [viitattu 6.9.2011].) Suunnitteluvaiheessa perustettiin neuvotteluryhmä lomatoimen hallintohenkilöstön tueksi. Neuvottelukuntaan kuuluu jokaisesta sopimukseen kuuluvasta kunnasta/kaupungista yksi edustaja, kaksi MTK-Satakunnan nimeämää edustajaa, lomittajien edustaja, lomatoimenohjaaja sekä lomatoimen vastuhenkilö. Tarkoituksena neuvottelukunnalla on arvioida lomatoimen toimivuutta sekä tehdä tarvittaessa kehittämissuhteita. Neuvottelukunnan on tarkoitus kokoontua vähintään kerran vuodessa. Toimek-

siantosopimukset (myös turkistuottajia koskeva sopimus) allekirjoitettiin vuoden 2010 alussa. Lomituspalveluiden hallinnon järjestämistä koskevat neuvottelut käytiin kesäkuussa 2010 Honkajoen, Karvia ja Lavian edustajien kesken. Syksyn 2010 aikana pidettiin muutamia hallintohenkilöstön palavereja. Syyskuussa 2010 Honkajoen kunnanhallitus käsitteli lomahallinnon toimien perustamista. Hallintoon tuli palkata lomituspalvelujohtaja, toimistosihteeri sekä viisi lomatoimenohjaajaa. Lomittajilla ja Honkajoen, Karvian ja Lavian paikallisyksiköiden hallinnolla oli lokakuussa 2010 yhteistapaaminen, jossa he saivat tutustua toisiinsa. Lokakuussa päättyi myös sisäinen haku viiden lomatoimenohjaajan sekä toimistosihteerin osalta. Marraskuun aikana henkilöt valittiin työtehtäviinsä. Marraskuun lopulla oli MTK-Satakunnan järjestämä tiedotustilaisuus tuottajille Kankaanpäässä, mikä keräsi tuottajia paikalle kovin vähäisesti, noin 30 henkilöä. Yhdistymisestä tiedotettiin myös Kankaanpään Seudussa, Ylä-Satakunta lehdessä sekä Satakunnan Kansassa. Lomituspalvelun yhteistoimintaryhmän kokous uuden paikallisyksikön ajankohtaisista asioista oli joulukuussa 2010. Yhteistoimintaryhmään 2010 kuului tuottajien edustajia, lomittajien edustajia, MTK:n edustajia, lomatoimenohjaajia, lomituspalvelujohtajia, kunnanhallituksen edustajia, Honkajoen kunnanjohtaja sekä MELA-asiamiehiä (Poikelispää 2011). Lomituspalvelujohtaja Sirpa Poikelispään mukaan yhteistoimintaryhmä on perustettu jo kauan ennen yhdistymistä. Se toimii lomituspalveluiden tukena ja osaltaan valvoo toimintaa. Seuraava yhteistyöryhmän kokous on tarkoitus pitää loppuvuodesta 2011.

Kuopion alueelle perustettiin vuonna 2011 Sydän-Savon lomituspalveluyksikkö. Yksikkö koostuu 5 kaupungista ja 12 kunnasta, Kuopion, Juankosken, Nilsian, Suonenjoen ja Varkauden kaupungit sekä Heinäveden, Kaavin, Keitele, Leppävirran, Maaningan, Pielaveden, Rautalammin, Rautavaaran, Siilinjärven, Tervon, Tuusniemen ja Vesannon kunnat. Sydän-Savon paikallisyksikkö on toistaiseksi Suomen suurin lomituspalveluyksikkö. Palveluyksikön muodostaminen aloitettiin kartoittamalla alueen tuottajien lomitustarve 2010–2015. Tämä kysely/haastattelu oli uuden organisaation suunnittelun pohja. Tämän jälkeen määriteltiin lomittajaresurssi, joka tarvitaan lomituspalvelun laadukkaaseen ja joustavaan toteutukseen. Hallinnon ja tukipalveluiden muodostaminen aloitettiin heti elokuussa 2010 kun selvitystyö oli tehty. Ulkopuolinen asiantuntija vastaa Sydän-Savossa selvitystyöstä, toisin kuin Honkajoella. Uuden lomituspalveluyksikön perustamisesta vas-

taa työryhmä, johon kutsuttiin kaikkien ennen yhdistymistä olleiden lomituspalveluyksiköiden vetäjät sekä MTK:n edustaja. Ohjausryhmä perustettiin työryhmän tueksi. Siihen koottiin kattava edustus alueen lomittajista sekä tuottajista. Ohjausryhmän tehtävä on arvioida ja kommentoida työryhmän päätöksiä työntekijä-asiakasnäkökulmasta sekä hoitaa viestintää omalla alueellaan. Perustamistyössä on mukana ulkopuolinen asiantuntija, joka huolehtii viestinnästä, tuottajayhteydenpidosta ja on mukana sekä työryhmässä että ohjausryhmässä (Tiedote lomituspalveluiden hankkeen etenemiseen liittyvästä suunnitelmasta Sydän-Savon lomituspalveluyksikössä 2010).

Molemmissa yhdistymisissä on ainakin suunnitteluvaihe tehty onnistuneesti, mutta nähtäväksi jää, miten se lopullisesti onnistui. Ensi vuonna olisi mukava saada tietää, miten asiat ovat loppujen lopuksi menneet molemmilla alueilla ja miten aloitusvuosi on otettu tiloilla vastaan.

3.1 Toimeksiantosopimus

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) ja Honkajoen kunnan välinen toimeksiantosopimus on tehty 9.2.2010. Toimeksiantajana sopimuksessa on Maatalousyrittäjien eläkelaitos ja toimeksiottajana Honkajoen kunta. Sopijaosapuolten asemat perustuvat voimassaolevaan lainsäädäntöön, sen nojalla annettuihin säännöksiin ja määräyksiin sekä tehtyyn toimeksiantosopimukseen. (Toimeksiantosopimus 2010)

Honkajoen kunta vastaa yksin siitä, että lomitustoiminta on asianmukaisesti järjestetty paikallisyksikön toimialueeseen kuuluvien kuntien osalta sopimuksen voimassaoloaikana. Jotta tämä velvoite täytyisi, Honkajoen kunnan on pidettävä riittävä määrä ammattitaitoisia lomittajia sekä pitää heidän ammattitaitoaan yllä täydennuskoulutuksilla. Honkajoen kunnan tulee varmistua myös siitä, että paikallisyksikön hallinto- ja työnjohtotehtävissä on riittävästi henkilökuntaa kysyntään nähden. Hallintohenkilökunnan tulee pystyä, varsinaisesti lakiin perustuvien tehtävien lisäksi, antamaan muun muassa ohjausta ja opastusta maatalouslomittajille sekä maatalousyrittäjille, sekä suorittamaan työpaikkakäyntejä niitä koskevien suositusten mukaisesti. Honkajoen kunta vastaa paikallisyksikön henkilökunnan riittävästä

koulutuksesta ja muista valmiuksista tehtäviensä hoitamiseen. Maatalousyrittäjien eläkelaitos järjestää koulutukset lomituspalvelulain säännösten soveltamisen osalta. Tämä on tarpeen paikallisyksikön hallintohenkilökunnan ammattitaidon ylläpitämiseksi. (Toimeksiantosopimus 2010.)

3.2 Sopimus maatalouslomituksen hallinnon järjestelyistä uudessa organisaatiossa

Sopimus maatalouslomituksen hallinnon järjestelyistä uudessa organisaatiossa on tehty 14.10.2010. Sopijaosapuolina tässä sopimuksessa ovat Honkajoen kunta, Karvian kunta sekä Lavian kunta. Sopimuksessa mainitaan, että Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) ja Honkajoen kunnan välisellä sopimuksella on sovittu, että Honkajoen kunta vastaa maatalousyrittäjien lomitustoiminnasta Karvian, Lavian, Siikaisten, Merikarvian, Pomarkun, Kihniön, Jämijärven ja Kiikoisten kuntien alueella sekä Kankaanpään, Parkanon, Porin ja Ulvilan kaupunkien alueella. (Lomituspalvelusopimus, 2010)

Honkajoen kunnanhallitus vastaa tämän sopimuksen mukaisesta toiminnasta. Kunnanhallituksen toimintaa ohjaa hallintosääntö sekä kulloinkin Honkajoen kunnassa voimassa olevat säännöt ja ohjeet. Lomatoimen hallintohenkilöstön tueksi nimetty neuvottelukunta koostuu jokaisen sopimuksessa esitetyn kunnan/kaupungin yhdestä edustajasta, kahdesta MTK Satakunnan nimeämästä edustajasta, Karvian, Lavian ja Honkajoen kuntien lomittajien edustajista, lomatoimenohjaajasta, lomatoimen vastuuhenkilöstä sekä Mela-asiamiehestä. (Lomituspalvelusopimus, 2010)

Lomatoimen hallintoyksikkö sijaitsee Honkajoen kunnan virastotalolla. Lomatoimen hallintopalveluita on saatavilla virka-aikana maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin 8.00–15.30 sekä ti ja to 8.00–12.00. Lomatoimen palvelupisteitä on Karvian ja Lavian kuntien tiloissa. Asianomaiset kunnat vastaavat palvelupisteidensä ylläpidosta. Jämijärven, Karvian sekä Lavian kunnissa toimistopäivä on yhtenä päivänä viikossa parillisina viikkoina, Jämijärvellä maanantaisin, Karviassa keskiviikkoisin sekä Laviassa perjantaisin kello 13.00–15.30 (Lomatoimi - Lomituspalvelut, Honkajoen kunta [viitattu 2.8.2011]).

4 LOMITUSPALVELUIDEN TOIMIVUUDEN KARTOITUS HONKAJOEN LOMATOIMEN ASIAKASTILOILLA

4.1 Tutkimuksen tarkoitus, tutkimusmenetelmät ja tietojen analysointi

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää organisaatiomuutoksen kokeneen Honkajoen lomatoimen tiedotuksen onnistumista, maatalousyrittäjien mielipiteitä lomituspalveluiden järjestämisestä sekä selvittää mahdollisia ongelmakohtia. Maatalousyrittäjiltä haluttiin palautetta esimerkiksi tyytyväisyydestä lomatoimiston palvelu- ja audioloaikoihin, tiedotukseen uudesta muutoksesta sekä halua vuosittaiseen yhteistapaamiseen maatalousyrittäjien ja paikallisyksikön edustajien kanssa.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselytutkimusta. Kyselylomake (liite 1) osoitettiin tiloille, joilla on yli 20 lypsylehmää. Yli 20 lypsylehmän tiloja toimialueella on 144 kappaletta. Tuottajat saivat vastata kyselylomakkeeseen anonyymisti. Tällä pyrittiin siihen, että palautuksia ja mielipiteitä tulisi mahdollisimman paljon. Kyselylomakkeilla saadut tiedot syötettiin SPSS-tilasto-ohjelmaan, ja tulokset analysoitiin käyttäen keskiarvoja, suoria jakaumia ja ristiintaulukointia.

4.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Kyselylomakkeen palautti 77 tilaa, eli vastausprosentti oli 53,4. Vastausprosentti on hyvä, sillä aikaisemmin tehtyihin kyselyihin vastaaminen on ollut heikompaa. Tutkimuksen vastausprosentin ollessa tällä tasolla voi vain todeta, että tuottajat pitävät lomituspalvelua tärkeänä ja tarpeellisena sekä toivovat sen toimivan mahdollisimman hyvin.

4.2.1 Tilan lomaoikeutettujen määrä

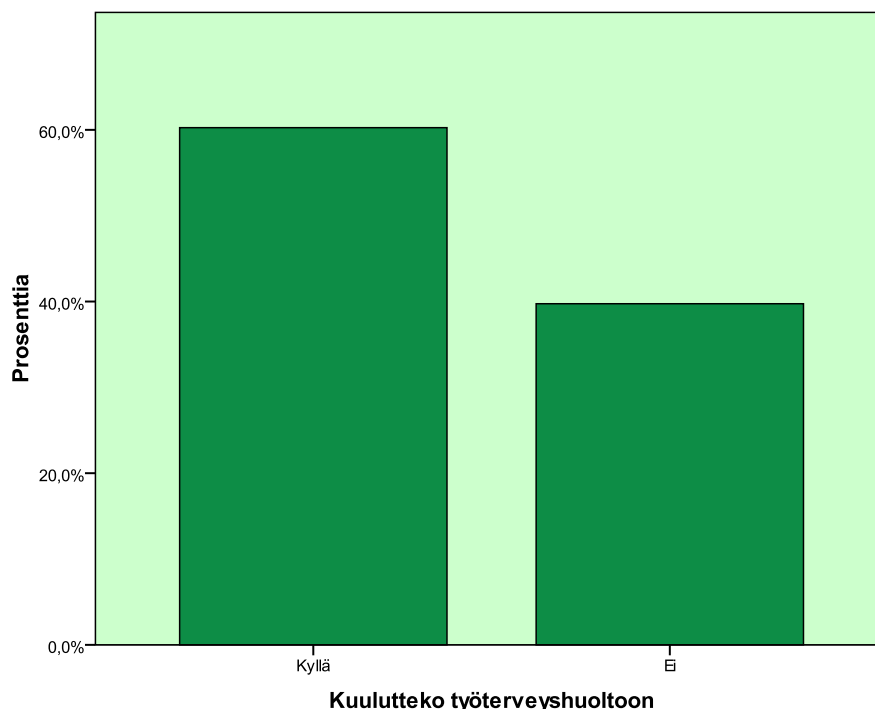
Suurimmalla osalla eli 77 %:lla vastanneista tiloista on kaksi lomaoikeutettua. Yhdellä tilalla on kolme lomaoikeutettua henkilöä. Mielestäni prosenttiluku kuvaa hyvin nykyisiä perheviljelmiä.

4.2.2 Tuottajien ikäjakauma

Tuottajien ikäjakauma jakautui seuraavasti: 20–29 -vuotiaita oli 9 tuottajaa, 30–39 -vuotiaita oli 30 henkilöä, 40–49 -vuotiaita oli 63 henkilöä, 50–59 -vuotiaita 34 henkilöä, 60 -vuotiaita ja yli oli 3 henkilöä vastanneista. Suurin osa vastanneista tuottajista on ikäjakaumalta 40–49-vuotiaita. Tiken eli Maa- ja metsätalousministeriön tilastokeskuksen tilastojen 2011 mukaan vuonna 2010 50–54-vuotiaita viljelijöitä on eniten eli 16.5 % kaikista viljelijöistä (liite 3).

4.2.3 Työterveyshuoltoon ja karjatarkkailuun kuuluminen

Kyselytutkimuksen mukaan tuottajista 60,3 % kuuluu työterveyshuoltoon (kuvio 1). Mielestäni työterveyshuollon havaintojen avulla saadaan paranemaan niin omat kuin lomittajankin työolot, joita tilanväki ei ole mahdollisesti itse huomannut korjata.

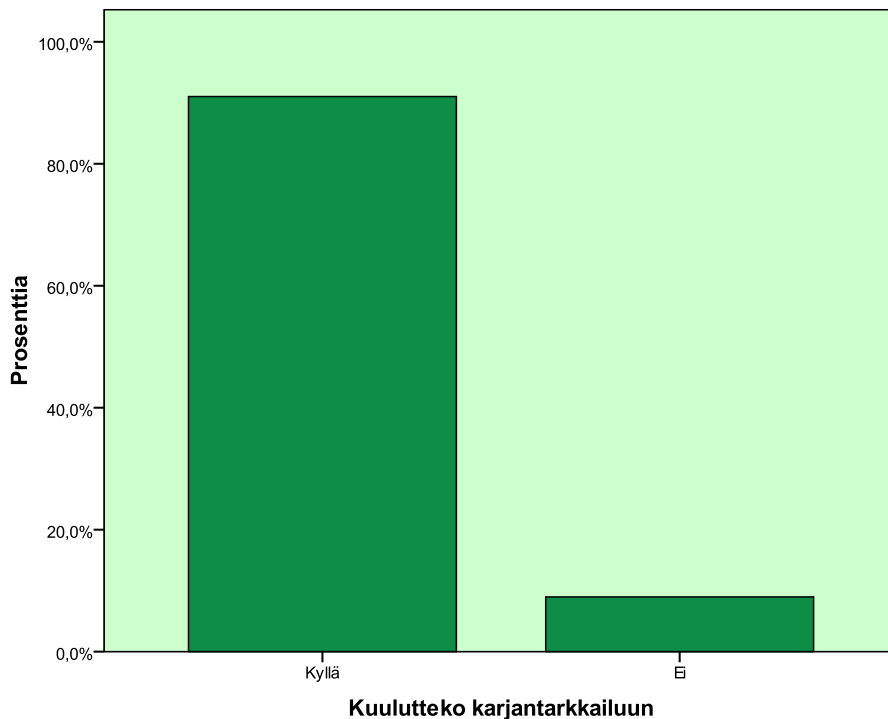

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden tuottajien kuuluminen työterveyshuoltoon.

Karjantarkkailuun kuului vastanneista tuottajista 71 eli 91,0 % (kuvio 2). Karjantarkkailu auttaa ja antaa ratkaisuja sekä keinoja tuotannon suunnittelussa, kuten

ruokintasuunnitelmissa, käytännön töissä, toiminnan kannattavuuden parantamisessa sekä kasvussa ja kehittämisessä, muutostilanteiden hallinassa. (ProAgraria Maito – mitä mittaat, sitä voi parantaa [viitattu 2.8.2011]). Tuotosseurantaan kuuluu 83 % maamme lypsylehmistä (liite 4). ProAgraria Satakunnan kotieläinneuvonnan toimialavastaavan Riitta Penttilän (2011) mukaan Satakunnassa tuotosseurantaan kuuluu n. 9 000 lypsylehmää eli prosenttilukuina saman verran kuin koko maassa.

Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden tuottajien kuuluminen karjantarkkailuun.

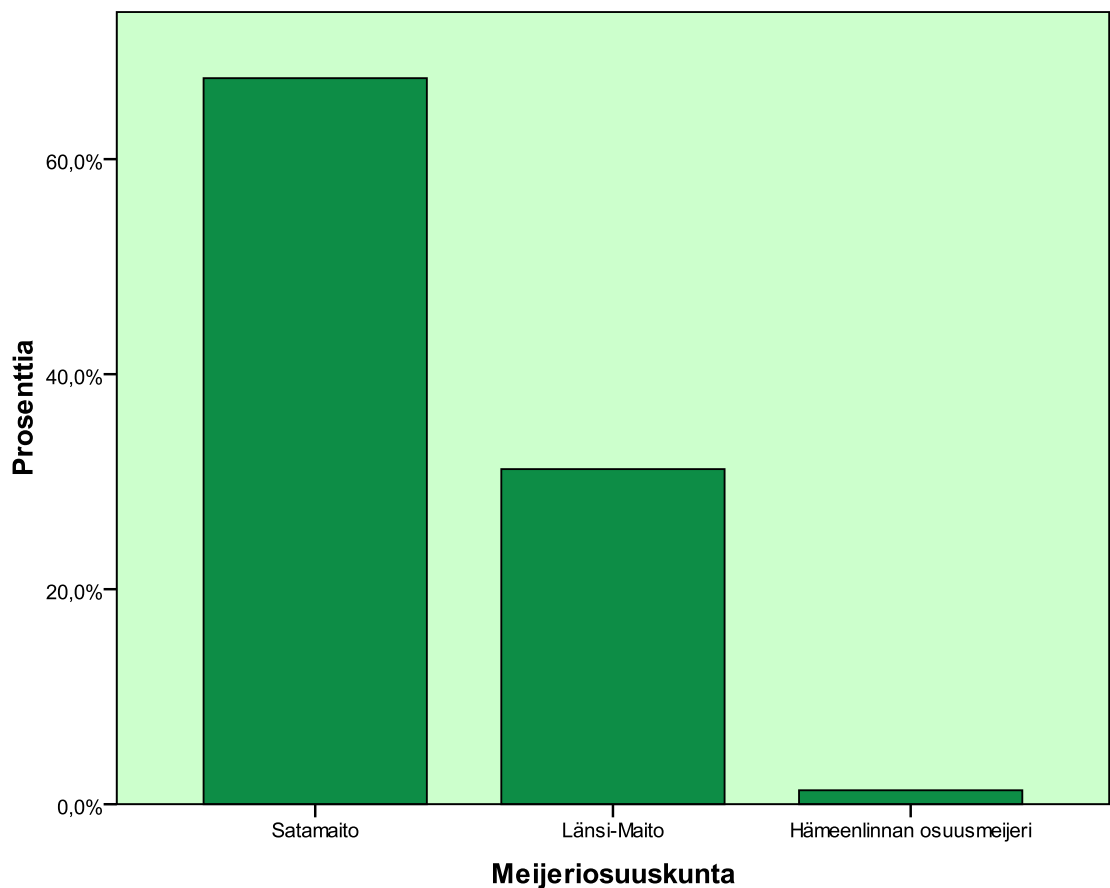
4.2.4 Lypsylehmien lukumäärä

Suurimmalla osalla (39 tilaa) vastanneista oli 20–29 lypsylehmää, ja yhdellä vastanneista oli enemmän kuin 100 lypsylehmää. Suomessa kaikkien lypsykarjatilojen ei tarvitse olla vielä yli 50 lehmän tiloja, vaan 20–30 lypsylehmällä pärjää hyvin, kun asiat ja työt hoidetaan tunnollisesti. ProAgraria Satakunnan kotieläinneuvonnan toimialavastaavan Riitta Penttilän (2011) mukaan tuotosseurantatiloilla karjakoko Satakunnassa on 25–26 lehmää/karja. Kaiken kaikkiaan suomalaisella lypsykarja-

tilalla on keskimäärin 25 lehmää (Kotieläinten lukumäärä, Tike, [viitattu 26.8.2011]).

4.2.5 Tilojen kuuluminen eri meijeriosuuskuntiin

Kyselyyn vastanneet tuottajat tuottavat maitoa kolmeen eri meijeriosuuskuntaan eli Osuuskunta Satamaitoon, Valion Länsi-Maitoon tai Arla Ingmanin Hämeenlinnan Osuusmeijeriin. Satamaidon palkanlaskijan Janette Wessmanin (2011) mukaan Satakunnan alueella Osuuskunta Satamaidon meijeriin maitoa tuottaa kaikkiaan 244 tuottajaa. Kuvion 3 mukaan Satamaidon meijeriin tuottaa suurin osa vastanneista tuottajista. Suomessa maitoa tuotti kiintiökaudella 2010/2011 kaiken kaikkiaan 10 450 tilaa (Alueittainen maidontuotanto, Tike, [viitattu 26.8.2011]).

Kuvio 3. Kyselyyn vastanneiden tilojen kuuluminen eri meijeriosuuskuntiin

4.2.6 Tilan laajennussuunnitelmat

Melkein puolella tuottajista (49 %) ei ole aikomusta laajentaa tuotantoaan tulevaisuudessa. Vajaa neljäsosa (23 %) tuottajista aikoo tulevaisuudessa laajentaa, ja reilu neljäsosa (28 %) ei osaa sanoa laajennussuunnitelmistaan. Mielestäni tuottajien arkuus laajentaa tuotantoaan saattaa johtua monestakin syystä. Suurimmat syyt ovat varmasti kustannusten, etenkin ruokintakustannusten, nousu ja markkinoiden epävakaus. Käsitykseni mukaan Satakunnan alueella laajennussuunnitelmia hillitsee myös peltoalan niukka saatavuus.

4.2.7 Onko tilalle palkattu ulkopuolista työntekijää tai onko tulevaisuudessa aikomus palkata sellainen?

Ulkopuolisia työntekijöitä oli palkannut 14 % tiloista. Vaikka ulkopuolisten työntekijöiden palkkaaminen on yleistymässä maataloilla, se ei juurikaan vielä näy kyselytutkimukseen osallistuneilla tiloilla. Syitä voivat olla, että maidontuotanto Satakunnassa ei ole kasvava tuotantosuunta ja tilat ovat usein pieniä ja työt hoituvat tuottajien omalla panostuksella. Kysymykseen vastanneista tiloista 13,6 % aikoo tulevaisuudessa palkata ulkopuolisen työntekijän. Maatalouslomittajan työtä tehdesäni olen huomannut, että nykypäivänä tuottajat ovat oppineet arvostamaan myös omaa aikaansa enemmän ja keventämään henkistä sekä fyysistä rasitusta, mikä on mahdollista ulkopuolisen työntekijän avulla.

4.2.8 Tämänhetkinen maatalouslomittajan tarve ja tarve mahdollisen laajennuksen jälkeen

Yhden lomittajan (49 %) ja kahden lomittajan (44 %) tilat jakautuvat tasaisesti vastanneiden kesken. Yhdellä tilalla vaaditaan kolme lomittajaa, mikäli kaikki lomaoikeudet ovat samaan aikaan lomalla. Osa laajentavista tiloista (kuusi tilaa), joilla toimii tällä hetkellä vain yksi lomittaja, vaatii laajennuksen jälkeen kaksi lomittajaa.

Laajentavia tiloja oli yhteensä 18 (23 %), joista siis osa on jo kahden lomittajan tiloja.

4.2.9 Tarve lomitusrenkaalle

Vastanneista tuottajista 40 % koki lomitusrenkaan tarpeelliseksi. Tuottajista 38 % ei osaa sanoa onko heillä tarvetta lomitusrenkaalle, ja loput 22 % eivät koe kyseistä toimintatapaa tarpeelliseksi. Melan (2002, 9) mukaan tuottajan olisi helpompaa jäädä lomalle, kun tilalle saataisiin tuttu, askareisiin perehtynyt sekä koulutettu lomittaja töihin loman ajaksi.

4.2.10 Tyytyväisyys maatalouslomittajien ammattitaitoon ja mahdollisia syitä heidän ammattitaidottomuuteen

Maatalouslomittajien ammattitaitoon oltiin pääasiassa tyytyväisiä 86 %:sesti. Eniten parannusta toivottiin lomittajien koneiden käyttötaitoon sekä kiiman- että terveydentarkkailuun. Parannusta toivottiin myös lypsyhygieniaan sekä navetan yleiseen hygieniaan. Tuottajat toivoivat lomittajien koulutusta ja taitojen päivitystä koulutusten ja kurssitusten avulla, varsinkin ruokinta- ja lypsyrobottien sekä koneiden käytössä.

4.2.11 Onko tuotantotiloissa työohjeet ja laatukäsikirja sekä onko niissä mainittu tilan postiosoite, sähköpääkeskuksen sijainti ja päävesisulku?

Suurella osalla vastanneista tuotantotiloista on työohjeet tilojen ulkopuolisille henkilöille kuten lomittajille. Vastanneista 15,4 %:lta ohjeet puuttuvat. Laatukäsikirja on tuotantotiloista 60,3 %:lla. Melkein puolella tiloista eli 44:llä on molemmat, laatukäsikirja sekä työohjeet, tuotantotiloista. Kumpaakaan ei ole nähtävillä 10 tilalla. Tavoitteena olisi, että jokaisella tilalla olisi lomittajien käytettävissä ajan tasalla

olevat laatukäsikirja sekä työhjeet tuotantotiloissa. Työhjeiden puuttuessa esimerkiksi lomittajalta ei voida odottaa kaikkien asioiden muistamista.

Tilan postiosoite on mainittu työhjeissa 67 % tiloista. Tiloista 69 % on kuvannut sähköpääkeskuksen sijainnin työhjeisiin, ja päävesisulun sijainti on merkitty ohjeista 66 %:lla. On erittäin tärkeää, että hätätilanteessa myös tilalla oleva ulkopuolinen henkilö pystyy ilmoittamaan osoitteen sekä vahingon sattuessa saa katkaistua veden/sähkön. Nykypäivänä ei ole harvinaista, että tuotantotilalla ja asuinrakennuksella on eri osoite.

4.2.12 Ovatko tuottajat tyytyväisiä lomatoimiston aukioloaikoihin, soittoaikoihin sekä yleensä tavoitettavuuteen

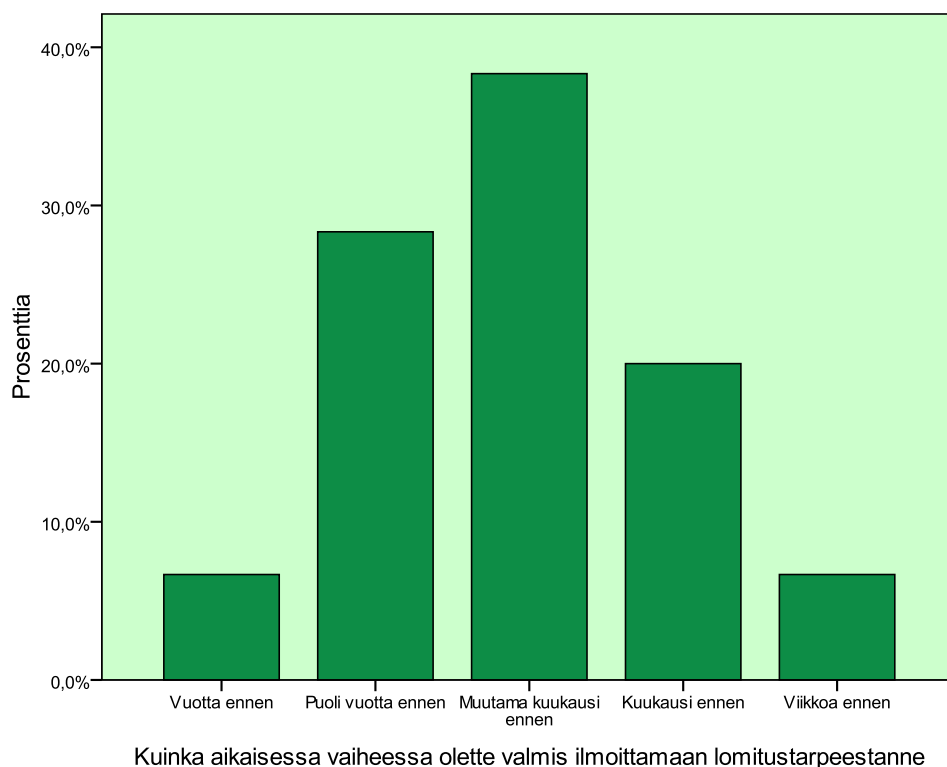
Vastanneista tuottajista 84 % oli tyytyväisiä lomatoimiston aukioloaikoihin, kun 16 % toivoisi parannuksia aikoihin. Lomatoimiston soittoaikoihin oltiin tyytyväisiä sekä tyytymättömiä samoilla prosenttiluvuilla kuin aukioloaikoihinkin, eli tyytyväisiä oli 84 %. Tuottajista 82 % oli tyytyväisiä lomatoimiston tavoitettavuuteen yleensä. Vastanneista 18 % ei ollut tyytyväisiä tavoitettavuuteen, etenkin puhelimella tavoitettavuuteen oltiin pettuneitä. Hankalaksi koettiin myös muistaa toimiston sulkeutuminen tiistaisin ja torstaisin jo klo 12.00. Tällä hetkellä toimiston aukioloajat ovat maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 8.00–15.30 ja tiistaisin ja torstaisin klo 8.00–12.00. Tiistai ja torstai ovat lyhyempiä päiviä, jotta lomatoimienohjaajat voivat tehdä kiireellisimpiä töitä rauhassa. Toimistopäivät ovat parillisina viikkoina kello 13.00–15.30 Jämijärvellä maanantaisin, Karviolla keskiviikkoisin sekä Laviassa perjantaisin.

4.2.13 Lomatoimiston päivystysaikojen riittävyys

Lomatoimiston päivystystä iltaisin toivoi 55 % tuottajista. Yöpäivystystä ei koettu tarpeelliseksi. Vain 17 % vastanneista olisi toivonut päivystystä myös yöaikana. Päivystystä viikonloppuisin pidettiin kohtalaisen tärkeänä, eli 74 % tuottajista toivoi päivystystä myös viikonlopuille. Päivystystä toivoi pyhäpäiville 59 %, ja ympärivuorokautista päivystystä piti tärkeänä 33 % tuottajista.

4.2.14 Lomitustarpeen ilmoitus

Valtaosa vastanneista tuottajista olisi valmis ilmoittamaan jo tiedossa olevista lomitustarpeista (kuten mahdolliset leikkaukset, lomat yms.) muutama kuukausi ennen kyseistä ajankohtaa (kuvio 4). Aikainen lomitustarpeen ilmoittaminen parantaa loman saantia haluttuun aikaan sekä helpottaa lomatoimen ohjaajan työtä etenkin tulevaisuudessa, kun alue on laajentunut ja lomatoimiston työntekijämäärä puolestaan vähentynyt siitä, mitä se oli ennen yhdistymistä verrattuna alueen laajuuteen.

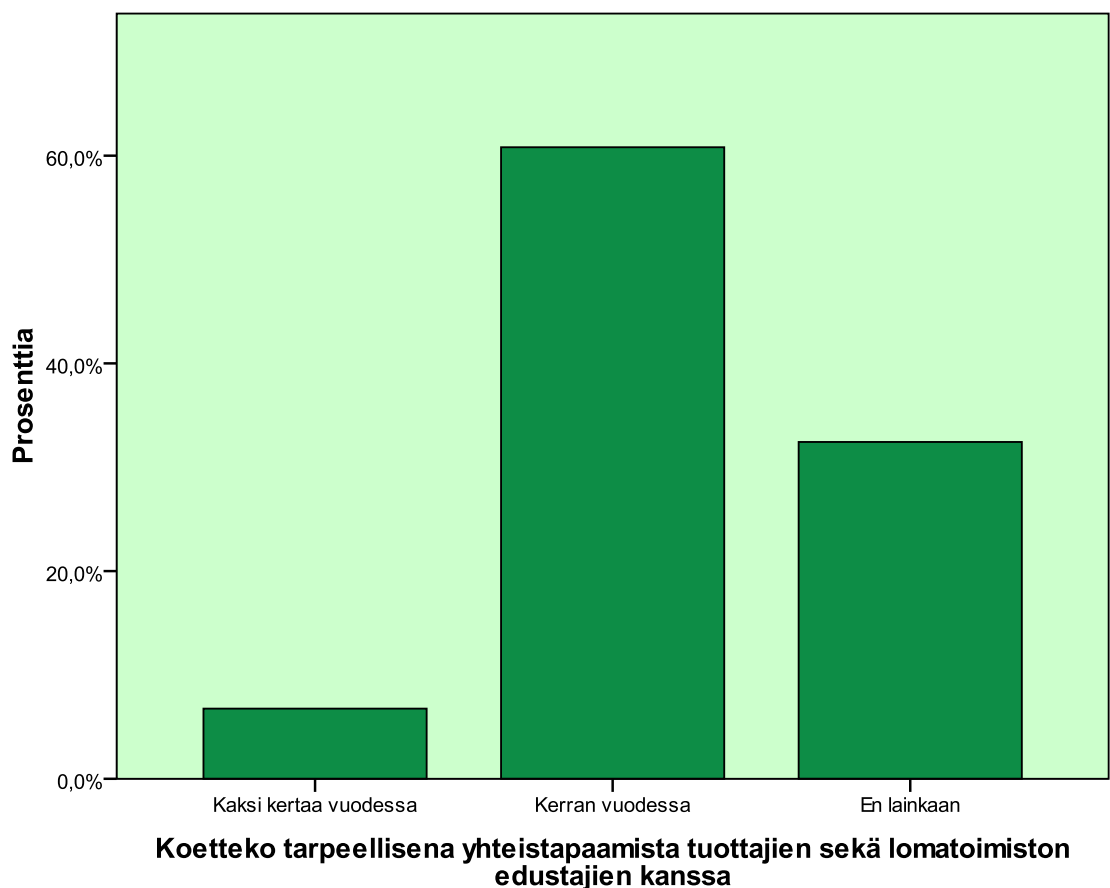
Kuvio 4. Lomitustarpeen ilmoittaminen lomatoimenohjaajalle

4.2.15 Lomitusnetin käytön yleisyys ja palvelun lisätietojen saannin tarve

Yli puolet (59 %) vastanneista tuottajista ei käytä lomitusnettipalvelua. Kyseisestä palvelusta 35 % vastanneista haluaisi lisätietoja. Tiloista, jotka käyttävät lomitusnettä (41 % eli 31 vastaajaa), lisätietoa haluaisi 8. Tuottajista, jotka eivät vielä käytä lomitusnettä, 17 haluaisi lisätietoa palvelusta.

4.2.16 Halukkuus yhteistapaamiseen lomatoimiston edustajien sekä tuottajien kesken

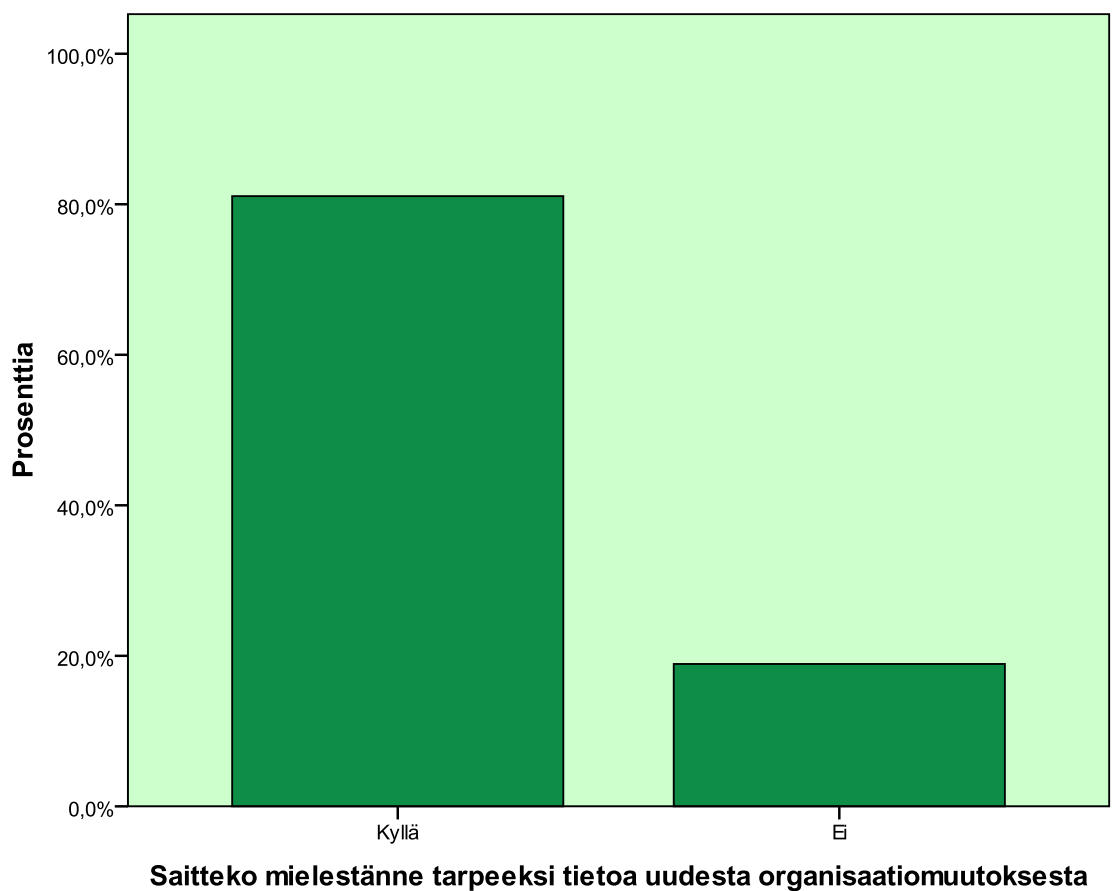
Tuottajat toivoivat yhteistapaamista Honkajoen lomatoimiston edustajien kanssa kerran vuodessa (kuvio 5). Yhteistapaaminen lomatoimiston edustajien kanssa toisi tuottajille mahdollisuuden keskustella lomituksesta henkilökohtaisesti. Tahot voisivat yhdessä vaihtaa kuulumisia, miettiä parannusehdotuksia ynnä muita asioita. Tapahtuman järjestämiseksi ja onnistumiseksi osallistumisprosentin pitäisi olla yli 50. Tapahtumaa on turha järjestää, mikäli suurin osa tuottajista ei saavu paikalle.

Kuvio 5. Tuottajien halukkuus yhteistapaamiseen lomatoimiston edustajien kanssa.

4.2.17 Lomatoimen organisaatiomuutoksen tiedotus

Honkajoen, Karvian sekä Lavian lomatoimien yhdistymisestä saadun tiedotuksen määrään ja laatuun oltiin pääasiassa tyytyväisiä (kuvio 6). MTK-Satakunta järjesti tuottajille tiedotustilaisuuden 26.11.2010 Kankaanpäässä. Yhdistymisestä tehtiin myös lehdistötiedote Kankaanpään Seutuun, Ylä-Satakunta -lehteen sekä Satakunnan Kansaan.

Kuvio 6. Uuden organisaatiomuutoksen tiedotuksen onnistuminen.

4.2.18 Mitä tiedotukselta toivotaan lisää? (avoinkysymys)

Kyselyyn vastanneet tuottajat olivat epäilevät sitä, toimiiko iso yksikkö yhtä tehokkaasti ja hyvin kuin pienemmät ovat toimineet. Lomatoimiston henkilövalinnat olivat vastausten perusteella hetken hieman pimennossa. Olisi myös toivottu infoa pienemmissä tilaisuuksissa kunnittain. Osa tuottajista olisi halunnut keskustella asioista tarkemmin. Kuitenkaan MTK-Satakunnan järjestämä tiedotustilaisuus organisaatiomuutoksesta Kankaanpäässä ei kerännyt tuottajia kun vain noin kolmisenkymmentä.

4.2.19 Mitä lisätietoja tuottajat haluavat uudelta lomatoimistolta? (avoinkysymys)

Vastanneet tuottajat toivoivat lomatoimistolta lisätietoja muun muassa lomittajan vakuutuksista. Haluttiin tietää vakuutusjärjestelyistä, ja siitä, miten toimia, jos lomittajan virhe aiheuttaa taloudellisia menetyksiä. Tuottajat kaipaavat aiemmin käytössä ollutta kirjekäytäntöä, jonka avulla sai varmistaa lomien täsmäämisen. Myös toivottiin lisätietoa mahdollisesta tuottajien ja lomatoimiston edustajien tapaamisesta.

4.2.20 Mitä muuta lomatoimistolta toivotaan tulevaisuudessa? (avoinkysymys)

Kyselyyn vastanneet tuottajat toivoivat molemminpuolista yhteistyötä, ymmärrystä, ystävällisyyttä, lojaaliutta sekä joustavuutta lomien järjestelyissä. Lomatoimienohjaajilta toivottiin tilatuntemusta ja jalkautumista tiloille. Tämä helpottaa lomittajan valinnassa: tiedetään kuka pärjää ja missä. Lomatoimienohjaajan tilatuntemus helpottaa lomittajan valintaa tilalle, varsinkin jos kyseessä on hyvin koneellistettu tila, jossa vaaditaan koneiden käsittelytaitoa, tai erittäin fyysisesti raskas tila, jolla ei heikkokuntoinen lomittaja pärjää. Tuottajat toivoivat parempaa kykyä organisoida lomituksia. Esimerkiksi sijaisavussa saisi olla yksi lomittaja pidemmän pätkän, eikä

1–3 päivän välein vaihtuvia lomittajia, jos edellinen lomittaja ei saa opastaa seuraavaa tilan töihin. Vastanneet toivoivat myös ongelmatilanteiden järjestelykykyä, esimerkiksi lomittajan sairastuessa tilalle pitäisi saada joku toinen lomittaja. Lomittajien koulutusta toivottiin varsinkin koneiden käytön osalta. Vahvistusta lomien ajankohdista ja toteutumisesta toivottiin aiemmin, jopa kuukautta aiemmin. Aikaiseen vahvistukseen vaikuttaa kuitenkin se, miten ajoissa yrittäjä on itse liikkeellä loma-anomuksensa kanssa. Lomatoimiston sivupisteiden (Jämijärvi, Karvia ja Lavia) palvelupäivien toivottiin kestävän koko päivän eikä vain puolta päivää. Käytönotettu mobiilijärjestelmä aiheuttaa pientä epäluuloisuutta siitä, missä ja milloin lomittaja kuittaa ja miten voidaan olla varmoja, ettei lomittaja ota palkkaa tekemättömistä tunneista. Vastanneet tuottajat toivoivat lomittajilta rehellisyyttä työtuntien merkitsemisessä. Kyselytutkimuksen mukaan yhteistyö lomatoimiston ja tuottajien välillä pitäisi saada parantumaan. Tulevaisuudessa yhteistyötä tulisi kehittää puolin ja toisin.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastausprosentti kertoo sen, että tuottajat kokivat uuden lomituspalvelujärjestelmän toimivuuden arvioinnin tarpeelliseksi. Uusi isompi lomatoimisto on varmasti nostanut tuottajille monia kysymyksiä mieleen, ja nyt heillä oli mahdollisuus kertoa mielipiteensä sekä kysyä mahdollisia kysymyksiä anonyymisti.

Kyselytutkimuksen mukaan tuottajat olivat pääosin tyytyväisiä saamiinsa lomituspalveluihin. Puutteita havaittiin kyselytutkimuksen perusteella puheluihin vastauksissa. Tavoitettavuutta voisi parantaa esimerkiksi tekstiviestijärjestelmällä sekä päivystyksellä iltaisin tiettyyn kellonaikaan asti. Tekstiviestijärjestelmä voisi ottaa vastaan soittopyyntöjä ja lomatoivomuksia, jotka kuitattaisiin ja vahvistettaisiin soittamalla tilalle, esimerkiksi muutaman vuorokauden sisällä. Yöpäivystyksestä ei ole varsinaista hyötyä, koska se aiheuttaisi lisää kustannuksia ja myös velvoittaisi lomittajien ottamaan vastaan työpaikan yöllä. Viikonloppupäivystys esimerkiksi sijaisaputilanteissa tietynä aikana parantaisi lomittajan saantia. Alueen suuruus vaikuttaa tavoitettavuuteen, koska lomatoimiston henkilöstö on vähentynyt suhteessa edellisiin alueisiin. Asioita parantaisi edes yhden lisähenkilön palkkaus, etenkin toimistohenkilöstön lomasesonkina.

Kysymys lomitusrenkaasta selvensi, että rengasta voisi käyttää yleisemmin ja selvittää tuottajille mistä toiminnasta on kyse. Halukkaat tilat voisivat siihen ryhtyä. Tämä helpottaisi tuottajien lomalle lähtöä sekä lomatoimenohjaajien työtä. Suurin osa laajentavista tiloista tulee jatkossa tarvitsemaan yhden lomittajan sijasta kaksi. Sujuvaan lomitukseen vaikuttaa myös kaikkien lomittajien koulutuksien ja tietojen päivitys. Myös muidenkin kuin vakinaisten lomittajien koulutus ja työkyvyn ylläpitäminen on olennaista.

Suuri on nykypäivänä kaunista, mutta nähtäväksi jää miten se palvelee tarkoitustaan. Tuottajien olisi myös syytä muistaa, että lomatoimi on heille palvelu eikä pakollinen paha. Lomatoimea ei velvoiteta olemaan 24/7 tavoitettavissa. Soittoajat on määritetty sitä varten. Myös eläinlääkäri ja seminologi pitää varata tiettyyn kellonaikaan vuorokaudesta. Toimiston lähipäivät Jämijärvellä, Karvialla ja Laviassa voisivat olla koko päivän. Se antaisi enemmän aikaa tuottajille sekä lomittajille asioida toimistolla. Aikaväli 13.00–15.30 on kuitenkin aika lyhyt. Myös Honkajoen toimis-

ton aukioloajat voisivat olla joka päivä 8.00.–15.30. Myös puhelinvastaajan päältä pois laittaminen olisi suotavaa, kun virka-aika alkaa.

Lomitustarpeiden ilmoittaminen hyvissä ajoin ennen suunniteltua lomaa on olennainen osa lomituksen järjestämisen onnistumista. Lyhyellä varoitusaajalla ilmoitettavia lomia on vaikeita järjestää niin, että se miellyttäisi kaikkia osapuolia. Lomitusnettipalvelua käyttävät vielä vain harvat. Palvelun markkinointi olisi paikallaan. Lomitusnetin yleinen käyttö parantaisi lomatoimen tiedotusta tilallisille olennaisesti. Tilalliset hyötyvät palvelusta, josta he voivat katsoa suunnitellut lomat ja tilalle tulevat lomittajat. Vahvistusta kirjeitse ei kuitenkaan saa unohtaa, sillä kaikilla ei ole vielääkään mahdollisuutta käyttää Internetiä. Näin varmistetaan tiedon perillemeno.

Lomatoimiston ja tuottajien välistä yhteistyötä voisi parantaa kerran vuodessa tapahtuvassa tapaamisessa. Tapahtumassa tuottajat ja lomatoimiston edustajat voisivat vaihtaa kuulumisia sekä antaa ideoita sujuvaan lomitukseen. Tapahtuman luonne voisi olla asiallisen rento. Kuitenkin niin, että mahdollisimman moni tuottaja saataisiin paikalle. Tapahtumia voisi järjestää alueella esimerkiksi kolme, jotta ajomatkat eivät koituisi suhteettomiksi. Kyselytutkimuksen mukaan tiedotus organisaatiomuutoksesta tavoitti hyvin tuottajat. Myös tiedotuksen laatu ja informaation määrä olivat riittävät. Jatkossa uusista muutoksista ja uudistuksista tiedottaminen on hyvä tehdä hyvissä ajoin sekä varmistaa esimerkiksi mahdollisissa yhteistapaamisissa, että tiedote on mennyt perille. Molemminpuolinen yhteistyö sekä yhteisymmärrys ja joustavuus auttavat hyvään lomituspalveluun sekä hyvin hoidettuihin töihin.

LÄHTEET

Alueittainen maidontuotanto. 27.5.2011. [Verkkosivu]. Helsinki. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. [Viitattu 26.8.2011]. Saatavana: <http://www.maataloustilastot.fi/alueittainen-maidontuotanto>

Itse järjestetty lomitus. 23.1.2008. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 15.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Jarjestaminen/Itse-jarjestetty-lomitus>

Kenelle. 16.4.2010. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 12.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Kenelle>

Kokoaikaisten palkansaajien lukumäärät ja kokonaisansiot kuukaudessa ammatti- luokituksen, työnantajan ja sukupuolen mukaan vuonna 2009. 13.4.2011. [Verkkosivu]. Tilastokeskus. [Viitattu 2.8.2011]. Saatavana: <http://pxweb2.stat.fi/Dialog/Saveshow.asp>

Kotieläinten lukumäärä. 15.6.2011. [Verkkosivu]. Helsinki. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. [Viitattu 26.8.2011]. Saatavana: <http://www.maataloustilastot.fi/kotielainten-lukumaara>

Lahin, P. & Mäkelä, K. 2010. Maatalouslomittajan työolot paremmiksi lomitusrenkaan avulla. Helsinki. Työtehoseuran maataloustiedote 10.

Lomatoimi - lomituspalvelut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Honkajoen kunta. [Viitattu 28.3.2011 & 2.8.2011]. Saatavana: <http://www.honkajoki.fi/index.php?s=lomatoimi&linkit=palvelut&kansio=palvelut>

Lomituksen hallinto. 16.4.2010. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 12.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Lomituksen-hallinto>

Lomituspalvelusopimus. 2010. Sopimus maatalouslomituksen hallinnon järjestelyistä.

Lyhyesti lomituksesta. 14.2.2011. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 11.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Lyhyesti-lomituksesta>

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toimeksiantosopimus. 9.2.2010.

Maksullinen lomitus. 16.4.2010. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 15.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Kenelle/Maksullinen-lomitus>

- Palvelusuunnitelma. 11.1.2011. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 15.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Jarjestaminen/Palvelusuunnitelma>
- Poikelispää S. 16.2.2011. Johtamisen erikoisammattitutkinto - Henkilöstöjohtaminen. Kankaanpään opisto. Lopputyö. Julkaisematon.
- ProAgria Maito – mitä mittaat, sitä voit parantaa. [Ei päiväystä]. [Verkkosivu]. Vantaa. ProAgria Keskusten Liitto. [Viitattu 2.8.2011]. Saatavana: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/ProAgria/Palvelut/ProAgria_Maito
- Seppäläinen, R. 2005. Maatalousyrittäjien lomituspalvelut Joroisissa 1.4.1974-31.12.2004. Espoo: Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen julkaisuja 2/2005.
- Sijaisapu. 16.4.2010. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 14.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Kenelle/Sijaisapu>
- Sijaisapumaksu. 16.4.2010. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 14.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Kenelle/Sijaisapumaksu>
- Sijaisapuperusteet. 16.4.2010. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 14.3.2010]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Kenelle/Sijaisapuperusteet>
- Tuttu lomittaja tutulla tilalla. 2002. Espoo. Lomitusrengas – yhteinen etu. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela.
- Viitala, J. 2010. Lomittajat perehdytetään työpaikkaan ja koneisiin. Maaseudun Tulevaisuus 20.12.2010, 9.
- Vuosiloma. 26.1.2011. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 14.3.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Kenelle/Vuosiloma>
- Yhteystiedot. 16.4.2010. [Verkkosivu]. Espoo. Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. [Viitattu 6.9.2011]. Saatavana: <http://www.mela.fi/Lomitus/Yhteystiedot>

LIITTEET

LIITE 1.

Saatekirje

Arvoisat maidontuottajat

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa Maa- ja metsätalouden yksikössä Ilmajoella AMK agrologiksi. Teen opinnäytetyönä tutkimuksen uudistuneelle Honkajoen lomatoimelle. Kyselyn tarkoitus on selvittää, miten lomituspalveluiden järjestäminen toimisi mielestänne parhaalla mahdollisella tavalla jatkossa uudistuneessa organisaatiossa.

Tämä kyselylomake on lähetetty osalle alueen lypsykarjataloista. Toivon, että käytätte muutaman minuutin kyselyyn vastaamiseen. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonyymisti.

Pyydän teitä ystävällisesti palauttamaan kyselylomakkeen 18.02.2011 mennessä ohessa olevalla kirjekuorella (postimaksu on maksettu).

Honkajoella 27.01.2011

Jenni Alanissi

AMK agrologi -opiskelija

Sirpa Poikelispää

Lomituspalvelujohtaja

Rastita oikea vaihtoehto.

1. Tilan lomaoikeutettujen henkilöiden määrä

1

2

2. Tuottajan/tuottajien ikä/iät. Rasti molempiin, mikäli tuottajia on kaksi.

Tuottaja 1

Tuottaja 2

20-29 v

30-39 v

40-49 v

50-59 v

60- v

3. Kuulutteko työterveyshuoltoon

Kyllä

Ei

4. Kuulutteko karjantarkkailuun

Kyllä

Ei

5. Lypsylehmienne lukumäärä _____ kpl

6. Meijeriosuuskunta, johon kuulutte _____

7. Onko tilan tuotantoa tarkoitus tulevaisuudessa laajentaa

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

8. Onko tilalla palkattu työntekijä

Kyllä

Ei

Jos vastasit KYLLÄ, siirry kysymykseen 10.

9. Onko teillä tulevaisuudessa aikomus palkata tilan ulkopuolinen työntekijä

Kyllä

Ei

10. Lomittajatarve tällä hetkellä

1 lomittaja

2 lomittajaa

11. Lomittajatarve tulevaisuudessa, mikäli on tiedossa tuotannon laajennus

1 lomittaja

2 lomittajaa

ei laajennusta

12. Näettekö tulevaisuudessa tarvetta yhden (1) tai kahden (2) lomittajan lomituskal-
kaalle

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

13. Ovatko käyttämänne lomittajat mielestänne ammattitaitoisia

Kyllä

Ei

14. Jos vastasit EI (muuten siirry kysymykseen 15.), mitä lomittajien pitäisi mielestänne osata paremmin?

15. Onko navetalla olemassa tilan ulkopuolista henkilöä (esimerkiksi lomittajaa) varten

Työohjeet Kyllä Ei

Laatukäsikirja Kyllä Ei

Jos ruksasit molemmat EI kohdat, niin siirry kysymykseen 17.

16. Onko työohjeissa/laatukäsikirjassa mainittu tuotantotilojen

Postiosoite Kyllä Ei

Sähköpääkeskuksen sijainti Kyllä Ei

Päävesisulun sijainti Kyllä Ei

17. Oletteko tyytyväisiä lomatoimiston

Aukioloaikoihin Kyllä Ei

Soittoaikoihin Kyllä Ei

Yleensä tavoitettavuuteen Kyllä Ei

Jos vastasitte johonkin kohtaan EI, niin miksi ette ole tyytyväisiä

18. Koetteko tarpeelliseksi lomatoimiston päivystyksen

Iltaisin Kyllä Ei

Öisin Kyllä Ei

Viikonloppuisin Kyllä Ei

Pyhäpäivinä Kyllä Ei

Ympäri vuorokauden
kaikkina viikonpäivinä Kyllä Ei

19. Kuinka aikaisessa vaiheessa olette valmis ilmoittamaan lomitustarpeestanne, mikäli loman/sijaisavun ajankohdat ovat tiedossa

Vuotta ennen

Puoli vuotta ennen

Muutama kuukausi ennen

Kuukausi ennen

Viikko ennen

20. Käytättekö lomitusnettiä

Kyllä

Ei

21. Haluatteko palvelusta lisätietoa

Kyllä

Ei

22. Pitäisittekö tarpeellisena yhteistapaamista tuottajien sekä lomatoimiston edustajien kanssa

Kaksi kertaa vuodessa

Kerran vuodessa

En lainkaan

23. Saitteko mielestänne tarpeeksi tietoa uudesta lomatoimen organisaatiomuutoksesta

Kyllä

Ei

24. Jos vastasitte Ei (muuten siirry kysymykseen 25), mitä olisitte toivoneet lisää?

--

25. Haluan lisätietoja seuraavista asioista (voitte kirjoittaa vapaasti)

26. Toivon lomatoimistolta (vapaa sana)

Kiitos vastauksestanne!

LIITE 2. Kotieläinyksiköt

Yksi kotieläinyksikkö on

- **yksi lehmä**
- **neljä emolehmiä**
- **neljä muuta nautaa**
- **kaksi hevosta**
- **kolme emakkoa porsaineen**
- **neljä karjua**
- **15 muuta sikaa**
- **neljä yli kuukauden ikäistä vuohia**
- **10 yli kuuden kuukauden ikäistä lammasta**
- **30 siitoskettua tai suomensupea**
- **60 muuta siitoturkiseläintä**
- **100 siipikarjaeläintä**
- **1 000 broileria tai 1 000 alle 16-viikkoista kananpoikaa**

Kotieläinyksiköihin lasketaan vain ne eläimet, joista kertynyttä tuloa verotetaan maatalouden verotuksessa. (www.mela.fi)

LIITE 3. Viljelijöiden lukumäärä ikäluokittain

2010

	-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-
	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl
Koko maa	340 0,6%	1 373 2,5%	3 037 5,5%	4 405 7,9%	6 843 12,3%	8 842 15,9%	9 141 16,5%	8 955 16,2%	7 837 14,1%	3 164 5,7%	1 507 2,7%
Yhteensä	340	1 373	3 037	4 405	6 843	8 842	9 141	8 955	7 837	3 164	1 507

Lähde: Tike, Maatilojen rakenne

LIITE 4. Tuotosseurantaprosentti kuukausittain vuodesta 2006

